

בין יוֹפִי לְיוֹפִי

הגדולים, הגה"ץ רב' יוסף ליב בלק זצ"ל (מייסדה של ישיבת טלז ליטא), המגיע למסקנה הבאה: "דרך האדם הגדוֹל הוּא שיחיה בכל ווחותיו ושיחיה עיר ומורגייש את הכל, כי אל לו בטעל את רגשותיו. لكن, כל מה שיגדל הרוי כל רגשותיו ערומים בו יותר וגם רגש היופי מפותח בו, בכל תוקפו מתפעל ומתחרגש בראותו מוחזה טבע נחדר ובשмуו ניגון נעים. ובראותו בריאה נאה ביוטר יבוא לידי התפעלות... והוא יודע להשתמש ברוש זה לתכליית הנשגבה - להכרת הבורא. ולא רק שאין זה נזקנוו מורידתו מנעהו, אלא אדרבא, הוא מריםם את זה והרגש ומתורם אותו, להתבונן על ידו בכוח השם וגודלו" (שעריו דעת חלק א' עמ' 194).

השואף להיות... צדיק. במקומות רבים מצאנו ציטוטים מפי חכמי התורה, המדגישים את ערך הנקיות, היופי של "טבעיות" הסביבה, כగורמים חשובים להתחפותות מازנות של האישיות. רב' אברהם בנו הגדוֹל של הרמב"ם, למשל, קובע (בספרו "המسفיק לעובדי השם"), שההענוגות על מראות הטבע, צורך חשיבותו גם להתחפותות היהודית והדתית: "ולכן גם המכובדים והחשובים והמלומדים שבבני האדם ואפילו חסידים וצדיקים שביהם, נהנים ומתענוגים בראותם כרי דשא ונני נוי ונחרות זורמים וכו'".

בימינו, הדגיש את חשיבותו של החוש האסתטי באמצעות העבודה השם, אחד מאישי המוסד

בשבת הזה זו לימד עם ישראל את פרק י' בפרק אבות, וזה הדמן עבורנו לשוב לעין במשנה שהייתה מושקה לנו אגב קריאה ראשונה. "רבי שמעון אומר: המהלך בדרך ושונה ומספריק משנתנו ואומר: מה נאה אילן זה? מה נאה ניר זה! מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו" (פרק י' משנה ז').

האומנם? האומנם אסור ליהנות מיפוי של עולם? להתענג על הדורו של הטבע? לכל שביבי אחר קסמי הקוסמוס? מוזה הלא חכמוני זו נינה לברכה, אוטם החכמים שוגם חכם משנתנו זו נינה לברכה והוורת כמובן, ובעיקן, לבך ולהודות ליווצר ההנהה ב"ה, על כל הנאה מזדמנת. אכן, דוקא חובת הברכה מצינית את המבט של ח"ל, המבט החיווי על הנאות העולם. שכן הברכה במהותה מבטא את הכרת תודתו של האדם על שקיי ההנהה שהוגש לו. ואין מודים על משחו שלילי שאסור לגעתה בו.

והנה, בין "ברכות הנהנין", כפי שקורויות ברכות אלו, אנו מוצאים גם ברכה על האילן. הריה פניכם:

"ברוך אתה השם... שלא חיסר בעולמו דבר וברא בריות טובות ואיינות טובים ליהנות בהם בני אדם".

**אם נדמה לו לאדם,
שכדי ללגום מהשפע
שהחיים מעניקים
עליו להפסיק
מןשנתו, כלומר
לפרוש מן התורה
ומקיים מצוותיה, אם
חש הוא שקיימים
ניגוד וסתירה בין
השניים - "מעלה
עליו הכתוב כאילו
מתחייב בנפשו". כי
אות הוא שאין הוא
مبין לא את החיים
ולא את התורה**

למעשה, אם נחקר אחר שורש גישה זו ביהדות, החל טיפוח רגש היופי כערך נחוץ לדתיות האמיתית והנכונה עוד בגין עצו, מיד עם יצירתו של האדם הראשון. בין המיללים המתארות את גן עדן אנו מוצאים את המילים הבאות:
"כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל" (בראשית ב', ט.).
מה מלמדנו פסוק זה?

הבה נקראו:
"הgan היה מספק את כל צרכיו הגשמיים של האדם. אולם, הכתוב מקדים את "נחמד למראה" "لطוב למאכל". הוהו אומרו: את טיפוק חוש היופי - לסייעו חוש הטעם ותאותו המאכל. אכן זכה חוש היופי להצדקה ולהקדשו. גם בך מוגלה מעלתו היה היתה של האדם. הרבה הן צורות הונוי המתגלות ביצירוי אדמתנו. ועוד כמה שידנו מוגעת - הרי האדם הוא היציר היחיד המסוגל להנחות מן היופי, וכמכך הוכחחה לחשיבותו חוש היופי - ליעודו המוסרי של האדם. השמחה ביפוי הטבע ובינוי הצמחים, הביאנו לשומו גם ביפוי המוסרי. חברה שאינה ססה על היפת, גם אדם גדול בה פרא. שמחת האדם בהרמוני האסתטית, קרובה לשמחתו בהרמוני המוסרית (רש"ר הירש על התורה).

ברכה זו, מצינית ההלכה, חייב אדם לומר באביה, בתקופת הפריחה שעיה שהוא מב Hin לראשו, בלבולב המחדש של האילנות. בדוק וראה, שבברכה עצמה אנו מוצאים את חיב ההנהה ואת הלגיטימציה שלה בעיני היהדות. האדם מודה בה על האילנות הטובים שניתנו לו, כדי ליהנות מהם. ואם כן, כיצד מחמירה משנתנו ואומרת שהאמור: "מה נאה אילן זה כוותיב בנפשו?"

אם עמוקיק, נגלה למropa הפלא, שהנהנת ההתבוננות ביפוי הטבע היא בעצם חובה. לא סתם חובה, כי אם חובה דתית. חובה, הנחוצה לאדם

בין יווני ליווני

הגדולים, הגה"ץ רבי יוסף ליב בלוך זצ"ל (מייסדה של ישיבת טלז ליטא), המגיע למסקנה הבאה: "דרך האדם הגודל הוא שיחיה בכל כוחותיו ושיחיה עיר ומרוחיש את הכל, כי אל לו לבטל את רגשותיו. لكن, כל מה שיגדל הרוי כל רגשותיו ערומים בו יותר וגם רגש היווני מפותח בו, ככל תוקפו מתפעל ומתתרגש בראשותו מחזה טבע נחדור ובশמעו ניגון נעים. ובראותו בריאה נאה ביותר יבוא לידי התפעלות... והוא יידע להשתמש ברגש זה לתכלית הנשגבה - להכרת הבורא. ולא רק שאין זה מזוקחו ממויריו ממעלו, אלא אדרבא, הוא מromeם את זה והרגש ומתרומם אותו, להתבונן על ידו בכוח השם וגודלו" (שעריו דעת חלק א' עמ' 194).

השואף להיות... צדיק. במקומות רבים מצאנו ציטוטים מפי חכמי התורה, המציגים את ערך הנקיות, היופי של "טבעיות" הסביבה, כగורמים חשובים להחפתות מازנות של האישיות. רבי אברהם בנו הגודל של רומב"ם, למשל, קובע בספריו "המספיק לעובדי השם", שההתענגות על מראות הטבע, צורך חשוב הוא גם להחפתות היהדות והדתית: "ולכן גם המכובדים והחשובים והמלומדים שבבני האדם ואפיו חסידים וצדיקים שבhem, נהנים ומתעננים בראשותם כרי דשא ונני נוי ונחרות זורמים וכו'".

בימינו, הדגיש את חשיבותו של החוש האסתטי באמצעותו לעבודת השם, אחד מאישי המוסר

בשבת זו ילמד עם ישראל את פרק ג' בפרק אבות, וזהណנות עבורנו לשוב לעין במשנה שהיתה מוקשה לנו אגב קרייה ראשונה. "רבי שמעון אומר: המהלך בדרך ושונה ומפסיק משנתו ואומר: מה נאה אילן זה? מה נאה ניר זה? מעלה עליו הכתוב אליו מתחייב בנפשו" (פרק ג' משנה ז').

האומנם אסור ליהנות מיווני של עולם? להתענג על הדורו של הטבע? לכל דבר אחר קסמי הקוסמוס? מוזה הלא חכמוני זו נמה לברכה, אותן החכמים שוגם חכם שנשננו זו נמה עליהם הורו לנו אחרה. הם ציוו לפוקה עין ולב אל מול תבל ומלאה לשאוב מהנהויהם בצורה כשרה ומותרת כМОובן, וביעיקן, לבך ולהזות ליויצר ההנאה ב"ה, על כל הנאה מזדמנת. אכן, דוקא חובת הברכה מצינית את המבט של חז"ל, המבט החובי על הנאות העולם. שכן הברכה במוחתה מבטא את הכרת תודתו של האדם על שיקוי ההנאה שהוגש לו. ואין מודים על משחו שלילי שאסור לגעתה בנו.

והנה, ב"ברכות הנהנין", כפי שקדויות ברכות אלו, אנו מוצאים גם ברכה על האילן. הריה פניכם:

"ברוך אתה השם... שלא חיסר בעולמו דבר וברא בריות טובות ואיולנות טובים ליהנות בהם בני אדם".

ברכה זו, מצינית הלהלה, חייב אדם לומר באביב, בתקופת הפריחה שעיה שהוא מבחין לראשונה, בלבולב המחדש של האילנות. בדוק וראה, שבברכה עצמה אנו מוצאים את חיבת ההנאה ואת הלגיטימציה שלה בעני היחסות. האדם מודה בה על האילנות הטובים שניתנו לו, כדי ליהנות מהם. ואם כן, כיצד מ חמירה משנתנו ואומרת שהאומר: "מה נאה אילן זה מתחייב בנפשו?"

**אם נדמה לו לאדם,
שכדי לגלום מהשפע
שהחיים מעניקים
עליו להפסיק
 ממונתו, קלומר
לפרוש מן התורה
 ומקיים מצוותיה, אם
 חש הוא שקיימים
 ניגוד וסתירה בין
 השנאים - "מעלה
 עליו הכתוב אליו
 מתחייב בנפשו". כי
 אוט הוא שאין הוא
 מבין לא את החיים
 ולא את התורה**

למעשה, אם נחקר אחר שורש גישה זו ביהדות, החל טיפוח רגש היווני כערך נחוץ לדתיות האמיתית והנכונה עוד בגין עצמו, מיד עם יצירתו של האדם הראשון. בין המיללים המתארות את גן עדן אנו מוצאים את המיללים הבאים:
"כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל" (בראשית ב', ט.).
מה מלמדנו פסוק זה?

הבה נקרא:
"הגן היה מספק את כל צרכיו הגשמיים של האדם. אולם, המכטב מקדים את "נחמד לרואה" "لطוב למאכל". הווה אומר: את סיפוק חוש היווני - לסייע חוש הטעם ותאותו והמאכל. כאן וכזה חוש היווני להצדקה ולהקדשו. ו גם בכך מונילה מעלותו היהירה של האדם. ורבות הן צורות הניי המתגלות ביצורי אדמתנו. ועוד כמה שידנו מוגעת - הרי האדם הוא היצור היחיד המסוגל ליהנות מן היווני, ומכאן הוכחחה לחסינות חוש היווני - ליעיודה המושטי של האדם. השמחה בייפוי הטבע ובינוי הצמחיים, הביאנו לשמותם גם בייפוי המוסרי. חברה שאינה חסה על היפת, גם אדם יגדל בה פרא. שמחת האדם בהרמוניה האסתטית, קרובה לשמחתו בהרמוניה המוסרית (רש"ר הריש על התורה).

אם עמוקיק, נגלה למropa הפלא, שהנאה ההתבוננות בייפוי הטבע היא בעצם חובה. לא סתם חובה, כי אם חובה דתית. חובה, הנוחוצה לאדם